

Politici die feiten ontkennen zijn zeldzaam

Zeven jaar geleden drukte het *Reformatisch Dagblad* een interview af met Henk Krol, de toenmalige voorman van 50PLUS, een partij die toen nog heel pril was en net voor het eerst in de Kamer was gekomen (RD, 2013). In het gesprek stelde hij glashard dat het Centraal Planbureau (CPB) onwaarheden over de rekenrente zou verkondigen: “Het CPB liegt. Dat durf ik zelfs keihard te zeggen. Met een grote dikke streep eronder. Absoluut. De overheid, die heeft met haar staatsobligaties en als grootste werkgever van Nederland toch een enorm belang bij die lage rekenrente?”

Zoiets hadden we nog niet vaak meegeemaakt. In de Nederlandse journalistiek heerst er doorgaans een tamelijk groot ontzag voor de kwesties die beleidsondersteunende onderzoeksinstituten aandragen. Wanneer het CPB iets vindt of iets voorziet, brengen de kranten en journaals dat nog altijd braaf als een belangwekkend nieuwsfeit. Dat gebeurt niet alleen omdat de pers weet dat er politieke consequenties aan verbonden zijn, maar ook omdat veel journalisten ervan uitgaan dat de analyse van het CPB – of die van pakweg het Planbureau voor de Leefomgeving, het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM), of het Sociaal en Cultureel Planbureau – vermoedelijk tot op grote hoogte klopt.

Het incident met Krol staat niet op zichzelf. Internationaal zien we dat de politiek is verworden tot een oorlog tegen de feitelijkheid – denk aan de Verenigde Staten, China, Rusland. Iets van die zelfgecreëerde werkelijkheid sijpelt soms door in de Nederlandse politiek – Baudet bijvoorbeeld is er groot mee geworden. En ook de onderzoeksinstituten krijgen hiermee te maken. Zo trokken recent boeren naar het RIVM, omdat ze het niet eens waren met stikstofberekeningen van het RIVM. En daarbij werden ze gesterkt door het CDA, een partij die een stuk minder marginaal is dan 50PLUS.

Toch is het interessante aan de kruistocht van Henk Krol tegen het CPB en aan die van de boeren tegen het RIVM dat ze zo zeldzaam zijn. Nederland is door de bank genomen nog altijd een braaf, tamelijk technocratisch geregeerd land. Heel veel is er

SHEILA SITALING

Columnist bij de *Volkskrant*
en bij *OneWorld*

gedepoliteerd en wordt overgelaten aan een mix van experts en wat mensen uit de polder – denk aan het pensioen- en klimaatakkoord. Nederland is daar uniek in.

Niettemin vernemen we ook al jaren de waarschuwingen: er zijn groepen die zich niet gehoord voelen. Sinds Pim Fortuyn hebben wij van de media ons gespecialiseerd in het opzoeken van dit ongenoegen: ‘Kijk, deze mensen hebben geen enkele boodschap aan jullie feiten.’

Dat is wennen. Jan Tinbergen ging ervan uit dat het mogelijk is om een soort absolute waarheid te formuleren. Zo was hij bij de oprichting van het Centraal Planbureau ietwat teleurgesteld toen bleek dat het

slechts mocht adviseren en instrumenten mocht aanreiken, maar niet zelf mocht plannen, met als criterium: ‘Wat levert de hoogste volkswelvaart?’

Het idee dat er een absolute waarheid bestaat, miskent echter de rol van de politiek. De vraag ‘wat levert de hoogste volkswelvaart?’ is geen neutrale vraag, maar juist een zeer politieke. Ook botsende normen, waarden en onderbuiken spelen daarbij een rol. Die kun je niet modelleren.

Het ongenoegen herinnert ons eraan dat we moeten erkennen dat het volslagen rationeel kan zijn om veehouderijen te sluiten, of om de uitkeringen te verlagen om de werkgelegenheid te vergroten. Maar het herinnert er ook aan dat dat iets dat rationeel is niet per definitie fatsoenlijk of gewenst hoeft te zijn.

Onderzoeksinstituten kunnen nog transparanter worden en nog meer uitleggen, maar daarmee zal het ongenoegen niet verdwijnen. Het is aan zelfbewuste politici om de gekkigheid het hoofd te bieden – met een rechte rug en zindelijke argumentatie. En over het algemeen doen politici dat ook. Lang leve het primaat van de politiek.

Literatuur

RD (2013) Henk Krol (50Plus): Ja, natuúrlijk liegt het CPB over ouderen. *Reformatisch Dagblad*, 4 februari.